

Die Fremde

(When We Leave) A film by Feo Aladag

Winner of the European Parliament Film Prize – LUX Prize 2010

BELGIQUE / BELGIE - BRUXELLES / BRUSSEL
 БЪЛГАРИЯ - SOFIA
 ČESKÁ REPUBLIKA - PRAHA
 DANMARK - KØBENHAVN
 DEUTSCHLAND - BERLIN
 EESTI - TALLINN
 ÉIRE / IRELAND - DUBLIN

ΕΛΛΑΔΑ - ATHINA, THESSALONIKI
 ESPAÑA - MADRID, BARCELONA
 FRANCE - PARIS, MARSEILLE, STRASBOURG
 ITALIA - FIRENZE, MILANO
 ΚΥΠΡΟΣ - NICOSIA
 LATVIJA - RĪGA
 LIETUVA - VILNIUS
 LUXEMBOURG - LUXEMBOURG
 MAGYARORSZÁG - BUDAPEST
 MALTA - VALLETTA
 NEDERLAND - DEN HAAG
 ÖSTERREICH - WIEN
 POLSKA - WARSZAWA
 PORTUGAL - LISBOA
 ROMÂNIA - BUCUREȘTI
 SLOVENIJA - LJUBLJANA
 SLOVENSKO - BRATISLAVA
 SUOMI / FINLAND - HELSINKI / HELSINGFORS
 SVERIGE - STOCKHOLM
 UNITED KINGDOM - MANCHESTER, EDINBURGH, GLASGOW

1 FILM

23 LANGUAGES

27 EUROPEAN COUNTRIES

For the first time ever, one film subtitled or adapted in the 23 official languages of the European Union (EU) screened in all 27 EU countries at the same time (May 2011).

Screenings are by invitation only

luxprize.eu

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΛΑΜΕΝΤΟΣ ΠΑΡΛΑΜΕΝΤΟ ΕΥΡΩΠΕΩΝ ΕΥΡΩΠΩΣ ΠΑΡΛΑΜΕΝΤ ΕΥΡΩΠΑ-ΠΑΡΛΑΜΕΝΤΕΤ
 EUROPEISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT EVROPSKIHO KONGRESNOVA EUROPEAN PARLIAMENT
 PARLEMENT EUROPÉEN PARLIAMENT NA NEOPRA PARLAMENTO EUROPEO EUROPA PARLIAMENTS
 EUROPOS PARLAMENTAS EUROPAI PARLAMENŢ IL-PARLAMENT EWROPEW EUROPEES PARLEMENT
 PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU PARLAMENTUL EUROPEAN
 EUROPSKY PARLAMENT EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROOPAPARLAMENTET

THE EUROPEAN PARLIAMENT IS COMMITTED TO CULTURE

Priekšvārds

Eiropas kultūras ainava ir ievērojami sašķelta. Neskatoties uz to dinamismu, Eiropā radītās skulptūras, gleznas, mūziku, dzeju, dejas un literatūru ir grūti eksportēt ārpus to radīšanas vietas. Tikai dažiem māksliniekiem un darbiem izdodas gūt atzinību ārpus izcelsmes vietas.

Kino nav izņēmums. Tas rod spēku un iedvesmu Eiropas kultūru un valodu plašajā klāstā. Taču šī daudzveidība ir arī trūkums. Būtībā oriģinālvaloda, kādā filma ir uzņemta, ir šķērslis tās izplatīšanai daudzvalodu tirgū.

Pastāv kopēja problēma izplatīšanai Eiropā, t.i., neskatoties uz valodu radītajiem šķēršļiem, radīt apstākļus, lai filma būtu pieejama skatītājiem.

Lai risinātu šo problēmu, ar Eiropas Parlamenta piešķirto LUX balvu tiek nodrošināta filmas subtitrēšana vismaz Eiropas Savienības 23 oficiālajās valodās, tostarp filmas pielāgošana cilvēkiem ar dzirdes un redzes invaliditāti, kā arī filmas digitālas un fiziskas kopijas izsniegšana visām 27 Savienības dalībvalstīm.

LUX balvas 2010. gada laureāti – Feo Aladag pilnmetrāžas filmu *Die Fremde* – ir paredzēts demonstrēt

Eiropas Savienības 23 oficiālajās valodās 27 dalībvalstīs šā gada maijā saistībā ar Eiropas svētkiem.

Ar šo iniciatīvu Eiropas Parlaments iezīmē Eiropas sabiedriskās telpas aprises, t.i., laiku un vietu, kur jums kopā ar citiem Eiropas pilsoņiem būs iespēja izvirzīt un vēlāk apspriest kopējas intereses jautājumu.

Die Fremde sižets attiecas uz tā sauktajiem goda noziegumiem. Tā ir ģimenes locekļu vardarbīga rīcība galvenokārt pret sievietēm un meitenēm par ģimenes goda „aptraipīšanu”.

Ļaut sadurties dažādu Eiropas daļu iedzīvotāju uzskatiem un viedokļiem, darbības vienotība, laiks un vieta ir mēģinājums atbildēt uz jautājumu: „*Ko šobrīd nozīmē būt Eiropas pilsonim?*”

Mēs ceram, ka jūs būsiet tikpat aizkustināti kā mēs, sekojot Umaidjas un viņas dēla gaitām. Mēs arī ceram, ka šis materiāls būs noderīgs, sniedzot jums vielu pārdomām un materiālu sabiedriskām diskusijām.

Isabelle Durant

Eiropas Parlamenta
Priekšsēdētāja vietniece

Stavros Lambrinidis

Eiropas Parlamenta
Priekšsēdētāja vietnieks

Doris Pack

Eiropas Parlamenta Kultūras
un izglītības komitejas
priekšsēdētāja

Svešā (Die Fremde)

Eiropas Parlamenta piešķirtās „LUX” kino balvas ieguvēja 2010. gadā

Feo Aladag filma

Vācija, 2010. gads, 1h 59 min

Lomās: Sibel Kekilli (Umaiija), Nizam Schiller (Čems), Derya Alabora (māte), Settar Tanriogen (tēvs), Serhad Can (Akars), Tamer Yigit (Mehmets), Almila Bagriacik (Rana)

Apraksts

Uzrakstot, režisējot un producējot „Die Fremde”, Feo Aladag ir pievērsusies globālai tēmai – konfliktam starp vēlmi personīgi attīstīties un sabiedrības un ģimenes spiedienu. Viņa rada jaunas turku sievietes Umaiijas portretu, kura ir izvēlējusies dzīvot neatkarīgu dzīvi vietā, kur kultūras tradīcijas liek sievietēm pakļauties vīrietim – vīram, tēvam vai brālim. Stāstā, ceļojot starp Vāciju (kur Umaiija uzauga un kur viņa apvienojas ar savu ģimeni) un Turciju (kur viņa ir apprecējusies un dzīvo kopā ar sava vīra radiem), autore ieraksta tā tematū kultūru samierināšanas kontekstā Eiropā.

Šis dokuments skatītajam sniedz papildu informāciju par:

Šis dokuments skatītajam sniedz papildu informāciju:

- **„perspektīvu”** par „goda noziegumiem”;
- **sīžeta analīzi**, kas, pirmkārt, pievēršas konfliktam starp Umaiijas vēlmi būt neatkarīgai un viņas ģimenes sargātajām tradīcijām, otrkārt, filmas dramatiskajai notikumu attīstībai un, visbeidzot, sieviešu dimensijai;
- dažu filmā „Die Fremde” izmantoto **kinematogrāfisko izteiksmes līdzekļu analīzi**.

Šie analīzes elementi ir saistīti ar dažiem filmas kadriem, kas atspoguļo vairākas ainas, lai noteiktu to problemātiku vai palīdzētu izprast to domu.

Ceru, ka tajā izvirzītie jautājumi rosinās dialogu par filmu.

Perspektīva

„Goda noziegumi”:
no dzīves īstenības – kino

Feo Aladag pirmoreiz pievērsās vardarbības pret sievietēm jautājuma pētīšanai, kad Amnesty International viņu uzaicināja uzņemt divus informatīvus videomateriālus par šo problēmu. Arī pēc īsfilmu uzņemšanas kinorežisore nezaudēja interesi par šo tematu. Gluži pretēji – palika pārāk daudz neatbildētu jautājumu. Plašsaziņas līdzekos regulāri tiek pieminēti „goda noziegumi”. Tādēļ filmas veidotāja nolēma padziļināti pievērsties šai problēmai. Iesākumā viņa veica ilgstošu pētījumu, jo īpaši vēršoties pie cietušajām personām, pirms tas pārtapa scenārijā un vēlāk – mākslas filmā. Vardarbība pret sievietēm un it īpaši „goda noziegumi”, par ko ir darbs „Die Fremde”, ir reāla parādība. „Goda noziegumi” ir ģimenes locekļu vardarbīga rīcība galvenokārt pret sievietēm un meitenēm par ģimenes goda „aptraipīšanu”. „Aptraipītā goda” jēdziens ir ārkārtīgi neskaidrs un subjektīvs. Realitātē tas paredz sodīšanu par reālu vai iespējamu amorālu uzvedību. „Sods” vissmagākajā tā izpausmē var būt personas nogalināšana, taču tas var izpausties arī kā visa veida agresija (smagu miesas bojājumu izdarīšana, sakropļošana u. c.). Kas attiecas uz jēdzienu „amorāls”, tas var nozīmēt dzimumattiecību piekopošanu ārpus laulības, dažkārt pat tad, ja persona tiek izvarota, atteikšanos no piespiedu laulībām vai jebkādu citu nepakļaušanos ģimenes vīriešu kontrolei.

„Goda noziegumi” notiek patriarhālās kopienās vairākās valstīs. Kopienās, kurās tiek izdarīti „goda noziegumi”, noteicošais faktors ir kultūras un socioloģiskais raksturs, patriarhālā iekārta un nevis reliģija. Musulmaņu kopienās patriarhāla iekārta ir bieži novērojama, taču pie „goda noziegumiem” nav vainojams islāms. Vainojama ir arhaiskā iekārta, kur sievietēm un meitenēm ir pienākums pakļauties viņu ģimenes vīriešu varai.

Apvienoto Nāciju Organizācija min, ka katru gadu pasaulē no „goda noziegumiem” cieš 5000 personu, kas, iespējams, ir pārāk zema aplēse, taču ir ļoti grūti novērtēt „goda noziegumu” parādības apmēru tā iemesla dēļ, ka tie netiek pārraudzīti, bieži tiek falsificēti kā nelaimes gadījumi vai pašnāvība, ka kauna sajūtas vai draudu dēļ tuvinieki vai cietušie atturas par to runāt, kā arī cietušās sievietes pašas sevi neuzskata

par upuriem, bet gan par vainīgām nodarījumiem, par ko taisnīgi pienāktos sods. Filmas galvenās varones Umaiijas stāsts ir savā ziņā vairāku stāstu kopsavilkums, kas tam piešķir īpašu raksturu.

Sīžeta analīze

Konflikts starp personīgo attīstību un kultūras tradīcijām

Ar savu vēlmju izpaušmi Umaiija atspoguļo tā saucamo attīstītajās sabiedrībās novērtētu ideālu, proti, personīgo attīstību. Patiesībā viņa vēlas „visu” – izlemt, vai dzemdēt bērnu vai nē (filmas pašā sākumā viņai tiek izdarīts aborts), aiziet no vīra, kuru viņa nemīlēja (vai vairs nemīl), atgriezties dzīvot Vācijā un tur uzsākt mācības, atrast darbu, dzīvot patstāvīgi, satikt jaunu mīlestību, būt kopā ar savu dēlu un saglabāt viņa mīlestību un pieķeršanos.

Umaiijas māte, pamatojoties uz savu audzināšanu, viņai vispirms saka, ka viņas vēlmes ir pārspīlētas: „Tu vēlies pārāk daudz. Pārstāj sapņot!” Viņa arī norāda, ka sievietēm un mātēm ir jāuzturējas, kam Umaiija uzreiz asi pretojas.

Bez šaubām, Umaiijai, kura uzaugusi Vācijā, saskaroties ar Rietumu kultūras vērtībām, nav viegli atzīt, ka ir jāievēro pašizliedzība. Viņu nešaubīgi ir ietekmējis pašrealizācijas ideāls. Tāpēc viņa dzīvo saskaņā ar savām vēlmēm. Šādi rīkojoties, viņa ir pretstats savai ģimenei, kas ievēro tradīcijas, saskaņā ar kurām sievietēm ir jāpakļaujas vīriešu gribai.

Turklāt Umaiijas ģimenē un vispār kopienā, pie kuras viņa pieder, par ideālu, šķiet, tiek uzskatīta piederība grupai, kurā katram ir noteikta sava vieta, jo īpaši atkarībā no to izcelsmes. Tajā ar tiek uzskatīts, ka cilvēka brīvība ir iespējama tikai tad, ja tiek cienītas augstākas vērtības: ģimene, reliģija un tās noteiktie aizliegumi, vīriešu pārkāpums. Tāpēc ģimene neatbalsta to, ka Umaiija atstājusi savu vīru, pat zinot, ka viņš pret Umaiiju bijis vardarbīgs. Taču kopienai šķiet pilnīgi nepieņemami tas, ka Umaiija sev līdzī paņēmusi viņas dēlu un ka viņa nepiekrīt dēlu „atdot” viņa tēvam. Umaiijas spītīgā pretošanās vecāku uzstājībai, ko lielā mērā ietekmē citu kopienas locekļu uzskati, izraisa ārkārtīgi varmācīgu konfliktu.

Var sacīt, ka šajā konfliktā notiek cīņa starp diviem pasaules redzējumiem – vienu, saskaņā ar kuru galvenais ir cilvēks un viņa vēlmes, un otru, saskaņā

ar kuru galvenā ir kopiena un tās organizācija. Savā ziņā to iztulko Gūla – uzņēmuma, kurā strādā Umaiija, īpašniece: „Ja tavai ģimenei jāizvēlas starp tevi un kopienu, viņi nekad neizvēlēsies tevi”.

Dramatiskā notikumu attīstība – no mīlestības līdz naidam

Starp brīdi, kad Umaiija atgriežas savā ģimenē Berlīnē, un filmas beigām, kad viņas brāļi mēģina viņu nogalināt, skatītājs ir liecinieks traģiskai ģimenes attiecību sabrukšanai. Ierodoties Berlīnē, Umaiiju un viņas dēlu Čemu Aslanu ģimene uzņem ar lielu prieku un mīlestību. Taču drīz vien šo prieku aizēno bažas. Umaiija paziņo, ka viņa neatgriezīsies Turcijā pie sava vīra. Ģimene cer, ka tā ir tikai impulsīva rīcība un ka Umaiija pakļausies „viņu patiesībai”. Taču Umaiijas nostāja ir nelokāma, un viņa atsakās paklausīt savu vecāku padomiem un vēlāk – pavēlēm. Pēc ģimenes plāniem Čemu nolaupīt, lai nosūtītu atpakaļ pie viņa tēva, Umaiija aizbēg un tiek izstumta no ģimenes. Visbeidzot, Umaiijai izdodas dzīvot neatkarīgi, kā viņa to vēlējas, un viņa vēlas nodibināt ģimeni ar citu vīrieti, taču viņas tēvs un brāļi mēģina viņu nogalināt. Dramatiskā notikumu attīstība ir niansēta. Patiesībā konflikts starp Umaiiju un viņas ģimeni ir saistīts ar citu pretrunu – starp ģimenes mīlestību un personīgo pārliecību. Katrs Aslanu ģimenes loceklis vienā vai citā brīdī izjūt iekšēju konfliktu – mīlēt Umaiiju un Čemu, bet nerast kopīgu valodu ar jauno sievieti.

Tēvs pastāvīgi svārstās starp divām nostājām – izjust mīlestību un maigumu pret savu meitu vai viņu sodīt un atstumt – divas spontānas reakcijas, starp kurām dažkārt iezogas „saprātīga” dialoga un samierināšanas mēģinājumi. Filmā ir redzams, ka viņš sasedz gultā guļošo meitu, smejas kopā ar viņu, skatoties televīziju, vēro viņu pa logu, izbeidz mēģinājumus nolaupīt Čemu, lūdz viņai piedošanu u. c., bet redzams arī, ka arī viņš meitu sit, apvaino, rīko viņas dēla nolaupīšanu un tajā piedalās, aizver meitai sava nama durvis un, visbeidzot, dod pavēli viņu nogalināt...

Kaut arī šo iekšējo konfliktu īpaši manāmi parāda ģimenes galva – tēvs, arī citi ģimenes locekļi to izjūt – pat Mehmeds, kurš ir visstingrākais, raud ģimenes apspriedē, kurā tiek nolemts nogalināt Umaiiju. Arī jaunākais brālis dzīvi pārdzīvo konfliktu starp mīlestību pret māsu un ģimenes un kopienas spiedienu; viņam ir īpašas attiecības ar Umaiiju, kā par to liecina ģimenes atkalapvienošanās ainas un no tām izrietošā saikne. Tomēr Akars nevar atteikties no viņam

uzticētā uzdevuma nogalināt Umaiju. Pēdējā brīdī viņš tomēr padodas.

Tomēr visspilgtākais Ranas tēls – meitene, kura ir pārņemta ar jauno mīlestību, priecājas atkal satikties ar savu vecāko māsu un tai uzticēties, taču viņa atstumj Umaiju, kad tā brīdina Ranu par viņas, iespējams, vēl nenobriedušo mīlestību, un jo īpaši, kad Umaiijas tiekšanās pēc neatkarības apdraud viņas laulības. Savukārt Umaiijas mātes stāvoklis, iespējams, ir visdelikātākais. Viņa visvairāk piedzīvo emocionālo konfliktu, kaut arī to visvairāk slēpj. Viņa izrāda dalītas jūtas – maigumu un empātiju (viņa apskauj meitu, pēc tam, kad pamana sitienu pēdas uz tās ķermeņa, viņa meitai uzdāvina talismanu, lai tas viņu sargātu, viņa uztraucas, kad Umaiija aiziet no mājām u. t. t.) un nosodīšanu un dusmas (viņa vēlas, lai meita maina viedokli, dusmojas, pauž dziļu nožēlu, ka meita ir izpostījusi ģimenes godu, viņa ir klāt Čema nolaupišanas mēģinājumā u. t. t.). Kā māte viņa, protams, cieš par meitu, taču kā sieva, ja viņa piekristu meitai, viņas pašas nestie upuri zaudētu jēgu.

Feministiskā nostāja

Uzstājot uz neatkarīgu dzīvi, kurā viņa pati pārvalda dažādas jomas, Umaiija skaidri pieprasa sieviešu un vīriešu līdztiesību. Kaut arī dzimumu līdztiesība teorētiski vai tiesiski ir panākta, tā nepastāv realitātē. Feo Aladag filma ietver skaidri feministisku nostāju, kas saskatāma Umaiijas vēlmē emancipēties un filmas sieviešu dzimuma varoņu solidaritātē. Vīriešu pārkums atklājas vīriešu dzimuma varoņu nostājā, un to skaidri apliecina cerības, ko simbolizē Umaiijas dēls.

Patriarhālā vide

Kaut arī, atgriežoties ģimenē Vācijā, Umaiija tiek sagaidīta ar lielu prieku un mīlestību, viņas lēmums neatgriezties pie vīra drīz vien rada bažas un vēlāk arī dusmas. Sieviete nav ļauts brīvi izvēlēties savu likteni. Šis aizliegums netiek skaidri pausts, kā par to liecina saruna starp Umaiiju un viņas tēvu – jaunā sieviete iebilst tēvam, ka viņš vienmēr ir apbrīnojis onkuli Baširu, kurš izvēlējās pats savu dzīves ceļu. Tēvs atbild, ka viņa nevar sevi salīdzināt ar viņu... „Kādēļ?” viņa pajautā. „Jo tā tas ir!” atbild tēvs, izbeidzot strīdu. Kaut arī tēvs nespēj mutvārdos apstiprināt vīriešu brīvību un sieviešu pienākumu pakļauties vīriešu varai, vīriešu pārkums tiek skaidri parādīts. Daudzi citi filmas elementi pēc būtības ir līdzīgi. Umaiija saņem padomus un vēlāk – pavēles: „Tava

vieta ir līdzās vīram! Tu nevari savu dēlu nošķirt no viņa tēva!...” Neraugoties uz Umaiijas apņēmību, viņas tēvs pauž nožēlu, ka viņa nepiedzima par zēnu.

No otras puses, ģimenes vīrieši rīkojas pēc pašu noteikumiem – tēvs ieplaukā savu dēlu Akaru, jo viņš neuzvedās „kā vīram pienākas”; vīrieši dodas uz mošeju kopā; viņi sanāk kopā, lai pieņemtu svarīgus lēmumus... Nonākot strupceļā, tēvs dodas meklēt padomu pie vecāka vīra.

Arī Umaiijas dēlam Čemam ir būtiska nozīme – var minēt, ka sižetam būtu cits pavērsiens, ja Čems būtu meitene. Dažas detaļas, bez šaubām, ir salīdzinoši maznozīmīgas, piemēram, uzmanība, ko viņam velta vectēvs un onkulis, kurš ar viņu spēlējas, vai, piemēram, tas, ka abi šie vīrieši viņu ņem līdzī uz mošeju (kas atgādina oficiālu ieviešanu vīriešu kopienā). Tomēr uzdevums atgriezt Čemu pie viņa tēva, protams, būtu mazāk svarīgs, ja Čems būtu bijis meitene. Visbeidzot, tas, kas tiek pārmests mātei Umaiijai (kura tēvam atņēmusi bērnu), tiek viegli atļauts tēvam, jo Umaiijas vecāki piedalās bērna nolaupišanas mēģinājumā.

Sieviešu solidaritāte

Šajos patriarhālajos apstākļos sievietēm ir pašām sava saziņas vide. Vīra ģimenē Umaiija atklāj vīra māšai noslēpumu par abortu. Viņa pat ir līdzdalībniece, jo operācijas laikā pieskatīja Čemu. Kad Umaiija atgriežas vecāku mājās Berlīnē, viņa izstāsta mātei un māšai Ranai par savu lēmumu nedoties atpakaļ pie vīra, taču ģimenes tēvam netiek uzreiz paziņots, ka viņa ir pavisam atgriezusies.

Patversmē, kurā Umaiija paglābjas, viņu uzņem sieviete, ar kuru viņa vēlāk apmainās jēgpilniem skatieniem, kuros var saskatīt empātiju no Karmenas puses un pateicību no Umaiijas puses. Savukārt vēlāk Umaiijas draudzene Atife uzņem viņu savās mājās. Taču varone, kura rāda visspilgtāko piemēru, protams, ir ēdināšanas uzņēmuma vadītāja, kura pieņēma darbā Umaiiju. Viņa aizstāv Umaiiju, vērsoties pie viņas vecākiem. Viņas nostāja ir pārdroša un būtībā feministiska. Vispirms viņa atspēko tēva sacīto, kurš izliekas, ka Umaiija nevēlas vairs redzēt savu ģimeni. Pēc tam viņa prasa tēvam rādīt pareizu piemēru, jo viņš ir paraugs saviem dēliem. Viņa piebilst, ka viņam jāuzrauga savi bērni un netieši norāda, ka viņš varētu zaudēt arī dēlu... Tādējādi viņa ļoti smalkjūtīgi uzsver tēva lomu un liek noprast, ka viņš varētu pieņemt nepareizu lēmumu. Viņa vienlaikus parāda drosmi nepieņemt ģimenes tēvam un taktiskumu, uzsverot viņa priekšzīmes lielo nozīmi. Visbeidzot,

pēc neveiksmīgās sarunas atstājot Umaiņas vecāku mājas, viņa cieši palūkojas uz Umaiņas māti, it kā viņai sakot: „Mēģiniet, jūs, kas esat viņa sieva, padarīt vīru piekāpīgāku.” Promiešanas brīdī tēvs viņai novēl, lai Dievs viņu sargā, taču viņa ar pārliecību un pat asu uzdrīkstēšanos atbild, ka Dievam ar viņu problēmām nav nekāda sakara.

Emancipācija un apņēmība

Pieņemot Umaiņas uzskatus, skatītāji tiek aicināti piedalīties un izjust viņas vēlmes. Lielākā daļa no viņiem, protams, jauno sievieti izprot un uzskata par taisnīgu viņas vēlmi emancipēties.

Pat ja viņa tāpat kā skatītājs nojauš grūtības, ar kurām sastapsies, viņas apņēmība ir viņas virzītājspēks. Viņas rīcība ir apņēmības pilna, piemēram, viņa sadedzina pasi, lai padarītu neiespējamu vai vismaz ļoti sarežģītu viņas atgriešanos Turcijā. Ļoti niknā strīdā ar tēvu, kurš viņai atklāj savu nodomu aizvest Čemu atpakaļ pie Kemala, viņa paķer nazi un sagriež sev plaukstu locītavu. Vēlāk viņa ierodas māsu Ranas kāzās, kaut arī nebija tajās ielūgta. Pēc tam, kad viņa tiek padzīta no šīm svinībām, viņa tomēr atgriežas, lai prasītu, ka tajās tiek uzņemts viņas dēls – viņa uzkāpj uz skatuves un saka visiem paziņojumu, kurā viņa atzīst, ka ir „aptraipījusi savas ģimenes godu”.

Umaiņas tiekšanās pēc brīvības atspoguļojas arī tajā, ka viņa atsakās pakļauties visām pavēlēm – protams, ģimenei, kura vēlētos, lai viņa ar dēlu atgriežas pie vīra, bet arī par patversmi atbildīgās personas pavēlēm, kura viņai prasa vairs nekontaktēties ar ģimeni. Umaiņa pat neieklās Atifē, kura viņai ierosina iesniegt sūdzību pret brāli Mehmetu.

Filmas reklāmas plakātā atainots Umaiņas sejas profils, kura apliecina tēvam cieņu, uzliekot pieri uz viņa plaukstu mugurpuses. Kad tēvs pārnāk mājās dienā, kad atgriezies Umaiņa, Čems izrāda savam vectēvam šādu pašu žestu, kas ir ļoti aizkustinoši. Vectēvs viņam saka: „Es ceru, ka arī tu tiks cienīts”. **Kā sasaistīt šo ainu ar filmas tematu? Ko šī aina liecina attiecībā uz ģimenes vērtībām? Kā to interpretēt pēc filmas beigām?**

Ranas kāzu laikā, pēc tam, kad Umaiņa no tām pirmoreiz tiek izraidīta, viņa ierodas vēlreiz un publiski uzstājas, lai pieprasītu, ka viņas dēls Čems tiek uzņemts kā ģimenes loceklis. Neraugoties uz šo ievērojamo varoņdarbu, kurā paradoksālā kārtā Umaiņa atklāj savu jūtīgumu, tēvs pieceļas, pasper vienu soli uz priekšu un pēc tam sastingst. Mehmetas vēlas izbeigt šo neērto ainu un, pielietojot spēku, piespiež Umaiņu

aiziet. **Iedomājieties, ka tēvs būtu turpinājis tuvoities! Kāda varētu būt bijusi viņa reakcija? Kādas varētu būt sekas?**

Patriarhālajos apstākļos, kuros norisinās stāsta darbība, dēla nāve, iespējams, ir vēl sāpīgāka nekā meitas... Neatrisinot problēmu, Mehmetas, nejausi nogalinot Čemu, pasliktinās situāciju. **Iedomājieties, kā šis notikums varētu ietekmēt varoņus un viņu attiecību! Kādas būtu bijušas sekas, ja Mehmetas būtu sasniedzis savu mērķi, proti, nogalinātu Umaiņu un atstātu Čemu dzīvu?**

Liela kinematogrāfiskā efektivitāte

Filmas „Die Fremde” kinematogrāfiskā struktūra ir īpaša ar dažiem izteiksmes līdzekļiem, kas uzrunā skatītāju: noslēpumiem, izlaidumiem, noklusējumiem, kas liek skatītājam uzdot jautājumus, formulēt pieļāvumus, interpretēt un dažkārt reinterpretēt atsevišķas ainas – daudz līdzekļu, kas veicina filmas iedarbību, uzturot un piesaistot sabiedrības uzmanību.

Filma sākas ar epizodi, kas kopējā sižetā attiecas uz vēlāku posmu (taču risinājums tiek parādīts tikai filmas beigās) un kas rada mīklu vairāku iemeslu dēļ. Kamēr ekrāns vēl ir tumšs, ir dzirdama bērna balss, kas saka „mamma”. Pēc tam pirmajos filmas kadros no mugurpuses parādīta jauna sieviete un jauns vīrietis, kuri viens otram līdzās iet pa ielu. Jaunais vīrietis sānskata tuvplānā šķiet uztraukts un nobažījies. Jaunā sieviete, kura tur bērnu pie rokas, izrāda jaunajam vīrietim pieķeršanos – viņa uzliek roku uz viņa muguras. Viņš apstājas. Viņa paiet nedaudz uz priekšu, tad pagriežas un redz, ka jaunais vīrietis ir pavērsis pret viņu šaujameroci. Šim kadram seko izlaidums, jo nākamajā kadrā ir parādīts jaunais vīrietis (bez ieroča) skrienam pa ielu. Pēc tam viņš ir redzams aizsies autobusā. No autobusa viņš kaut ko pamana ārpusē, kas piesaista viņa uzmanību un ko viņš ilgi vēro.

Šī sākuma epizode rada daudzus jautājumus – kas saka vārdu „mamma”? Kādā kontekstā šis vārds tiek teikts? Kas ir šie cilvēki, kuriem mēs sekojam uz ielas? Kādas saites viņu vieno? Kādēļ jaunais vīrietis vardarbīgi uzbrūk jaunajai sievietei, kuru viņa, šķiet, labi pazīst? Kādēļ viņš aizskrien? Kas notika starp uzbrukumu un jaunā vīrieša bēgšanu projām? Vai viņš izšāva? Kur palika ierocis? Kas piesaista viņa uzmanību autobusā?

Visi šie jautājumi tiek atbildēti pašās filmas beigās. Citās epizodēs izmantoti izlaidumi un noklusējumi. Viena no spilgtākajām epizodēm ir saistībā ar braucienu Turcijā, kuras sākumā tiek parādīts autobuss lauku apvidū. Varētu uzskatīt, ka tajā ir Umaijs, jo iepriekšējā epizodē viņa saka Stipem, ka gatavojas doties prom... Patiesībā tajā ir Umaijs tēvs, kurš atbraucis uz Turciju. Viņš ierodas ciematā un ieiet pieticīga paskata mājā, kurā guļ kāds cilvēks. Nākamajā ainā tēvs sēž pretim šim cilvēkam, kurš tagad ir pamodies – tas ir vecāks vīrs. Pēc tam tēvs dodas prom.

Šajā epizodē netiek pateikts ne vārds, nav zināms, kas ir šis vecais vīrs un par ko viņi sarunājušies. Var minēt vai aposteriori reinterpetēt, ka Umaijs tēvs devās prasīt padomu „zintniekam” (iespējams, savam tēvam) saistībā ar problēmu, ko viņam rada meita, un ka viņam tika dots padoms nogalināt Umaiju...

Jāatzīmē arī ģimenes vīriešu noklusētā apspriede, kurā Akaram tiek uzdots nogalināt Umaiju un kurai seko divas „mēmas” ainas – Akars savā istabā ar dūri daudz mēbeli; Mehmeds raud. Aina slimnīcā, kurā tēvs lūdz Umaijsai piedošanu, var interpretēt divējādi – Umaijs (kā, bez šaubām, arī daži skatītāji) uzskata, ka šis lūgums attiecas uz viņai sagādātajām ciešanām, jo īpaši atstumšanu no ģimenes, taču patiesībā šis lūgums ir saistīts ar turpmāko agresiju...

Tādējādi noklusējumi un izlaidumi saglabā scenārija pārsteiguma efektu, un skatieni, kustības un visbeidzot, aktierspēle labvēlīgi kompensē mutvārdu ekonomiju.

Anne Vervier

Les Grignoux (Ljēžā, Beļģijā)

www.grignoux.be

les grignoux

Kolekcijā „Ecran large sur tableau noir” (Liels ekrāns uz melnas tāfeles) Les Grignoux publicē mācību materiālus (vairāk nekā 300) par filmām, kas lielākoties uzņemtas Eiropā. Šie materiāli ir paredzēti gan mācībaspēkiem, gan kino apmeklētājiem, un visi šie materiāli ietver plašas un oriģinālas pārdomas par katru no filmām.

